

Методологічні пояснення

I. ЕКСПОРТ І ІМПОРТ ТОВАРІВ

Формування даних статистики зовнішньої торгівлі товарами здійснюється на основі "Методологічних положень статистики зовнішньої торгівлі України", затверджених наказом Держкомстату України від 07.12.2006 №588.

Експорт – митний режим, відповідно до якого товари вивозяться за межі митної території України для вільного обігу без зобов'язання про їх повернення на цю територію та без встановлення умов їх використання за межами митної території України.

Імпорт – митний режим, відповідно до якого товари ввозяться на митну територію України для вільного обігу без обмеження строку їх перебування на цій території та можуть використовуватися без будь-яких митних обмежень.

Сальдо зовнішньої торгівлі – різниця між вартістю експорту і імпорту.

Джерела формування даних

Статистичні спостереження за обсягами зовнішньої торгівлі товарами здійснюються на основі даних вантажних митних декларацій (ВМД), які заповнюють декларанти при митному оформленні товарів, з дорахуванням обсягів сальдо-перетоків електроенергії, нафти сирової та природного газу (ДП "Енергоринок", Мінпаливенерго та НАК "Нафтогаз України"), а також статистичних звітів підприємств і організацій України щодо експорту-імпорту товарів, що не підлягають митному декларуванню.

Сфера охоплення даних та система торгівлі

У статистиці зовнішньої торгівлі товарами України враховуються всі товари, що додаються до запасів матеріальних ресурсів України або відраховуються з них у результаті їх ввезення (імпорту) у межі, чи вивезення (експорту) за межі її митної території. Україна використовує загальну систему торгівлі, як це рекомендовано методологічними дослідженнями Статвідділу ООН "Статистика міжнародної торгівлі товарами: концепції і визначення, 2010р."

До обсягів торгівлі товарами включаються:

- немонетарне золото, дорогоцінні метали, що не виступають у якості платіжного засобу, цінні папери, банкноти і монети, що не знаходяться в обігу;
- товари, реалізовані по рахунках держави, що включають товари цивільного і військового призначення, наприклад, для здійснення урядами регулярних комерційних операцій, товари, що поставляються по лінії державних програм зовнішньої допомоги, як безоплатна допомога, позика, товарообмінні операції (бартер) або передача міжнародним організаціям, а також військові репарації і реституції;
- гуманітарна та технічна допомога;
- товари, передані як дарунки;
- товари, орендовані терміном на один рік і більше;
- товари військового призначення;
- товари, переміщені в рамках консигнаційних угод;
- товари, що ввозяться в якості внеску у статутний фонд і вивіз товарів власного виробництва підприємствами з іноземними інвестиціями;
- товари ввезені (вивезені) для переробки; -товари, які використовуються як носії інформації та засоби програмного забезпечення загального користування (крім розробленого за індивідуальним замовленням), керівництва для користувачів, а також аудіо- і відеоматеріали, записані з метою використання в комерційних цілях;

- повернені товари; - товари, що перетинають кордон України в результаті операцій між головними корпораціями та підприємствами їх прямого інвестування (філіями або відділеннями);
- виловлена риба, мінерали з морського дна, що вивантажуються з іноземного судна в національному порту або придбані національним судном у відкритому морі в іноземного судна;
- виловлена риба, морепродукти, мінерали з морського дна і врятований вантаж, продані національним судном в іноземному порту або національним судном іноземному судну у відкритому морі;
- товари, що відправляються поштою або через кур'єрську службу. Ці товари підлягають обліку, якщо обсяг або вартість їх перевищує рівень, встановлений законодавством України;
- товари ввезені (вивезені) для взаємного товарообміну або купівлі (продажу) між конкретними юридичними особами;
- бункерне паливо, баласт, бортові запаси та інші матеріали.

До обсягів експорту (імпорту) товарів не включається:

- пряма транзитна торгівля; - чартерні рейси, здавання в найом;
- товари, вартість яких не перевищує поріг статистичного спостереження;
- вітчизняна й іноземна валюта (крім такої, що використовується для нумізматичних цілей), цінні папери;
- товари, що не є предметом комерційних операцій (включаються в обсяги зовнішніх послуг);
- товари, переміщені фізичними особами в обсягах або вартістю, що не перевищує рівень, установлений законодавством України для письмового декларування; - періодичні видання (газети, журнали), що розсилаються за прямою підпискою;
- товари, придбані для власних потреб дипломатичними представництвами, збройними силами, науковими організаціями чи іншими представництвами України на території країни їх розміщення;
- матеріальні носії, розроблені на замовлення, що містять об'єкти інтелектуальної діяльності, у т.ч. воєнного, спеціального і подвійного призначення, і не призначені безпосередньо для реалізації на споживчому ринку;
- товари, тимчасово ввезені (вивезені) терміном до 1 року;
- товари, загублені чи знищені після вивозу з економічної території країниекспортера, але до ввозу на економічну територію призначеної країни-імпортера, не підлягають включенню в статистику імпорту призначеної країни-імпортера (хоча вони включаються в статистику експорту країни-експортера);
- товари для забезпечення діяльності вітчизняних організацій за кордоном;
- товари, переміщені через митний кордон між військовими частинами держави, дислокованими на митній території держави і за межами цієї території;
- товари, що поставляються в порядку реклаमाції, гарантійного обслуговування;
- повітряні судна, переміщені через кордон держави з метою технічного обслуговування;
- товари, переміщені через кордон держави з метою ремонту; - виставочні експонати;
- товари, переміщені для проведення видовищних і спортивних заходів;
- товари, що поставляються в рахунок застави;
- зразки товарів;
- переміщувана через кордон «транспортувальна» тара, наприклад, порожні пляшки, що повертаються для повторного використання;
- відходи, що утворилися в результаті переробки товарів на митній території держави і переробки для внутрішнього споживання; - природний газ, що поставляється в підземні сховища газу;
- товари, переміщені трубопровідним транспортом, необхідні для проведення пусконалагоджувальних робіт;

- товари, раніше завезені і поміщені під інший митний режим на митній території держави, що були враховані в імпорті держави, при зміні митного режиму повторно не враховуються в митній статистиці зовнішньої торгівлі держави;
- риба, виловлена у відкритому морі національним судном країни та відвантажена на її економічній території;
- обсяги товарів, що ввезені (вивезені) фізичними особами. - товари, що ввозяться для забезпечення іноземних анклавів на території України;

Момент обліку товарів

Облік товарів здійснюється на момент, коли вони ввозяться у межі або вивозяться за межі економічної території країни.

У митній статистиці зовнішньої торгівлі України облік ввезення та вивезення товарів при водних, залізничних, автомобільних, повітряних перевезеннях ведеться за датою оформлення вантажної митної декларації.

Облік товарів, переміщуваних трубопровідним транспортом (нафта, нафтопродукти, вода, аміак та ін.), здійснюється в зв'язку з особливістю їхнього декларування за датою останнього транспортного документа, а для природного газу – за датою останнього дня місяця, у якому здійснювалося митне оформлення товару.

Моментом експорту (імпорту) товарів, що не підлягають митному декларуванню, вважається дата оформлення приймально-здавального акту або дата платіжного документу за зазначені товари.

Статистичний поріг

Статистичному спостереженню підлягають товари, митна вартість яких перевищує суму, що встановлена національним законодавством для письмового декларування товарів митним органам.

Статистичний поріг для юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців складає 100 євро. Для фізичних осіб статистичний поріг становить 200 євро (300 євро для одиничного товару) з кількісним обмеженням 50 кг.

Класифікації

Для обліку експорту (імпорту) товарів застосовується Українська класифікація товарів зовнішньоекономічної діяльності (УКТЗЕД), яка побудована на базі шестизначної Гармонізованої системи опису та кодування товарів (ГС) та восьмизначної Комбінованої Номенклатури Європейської Економічної Співдружності (КНЄЕС), та є деталізованою номенклатурою ГС для країн ЄЕС 2007 року.

В якості класифікації країн та валют використовуються відповідно Класифікація держав світу, яка гармонізована з міжнародним стандартом ISO 3166-1:2009 і затверджена наказом Держстату від 30.12.2013 № 426 та Класифікація валют, яка гармонізована з міжнародним стандартом ISO 4217:2010 і затверджена наказом Держкомстату від 22.07.2010 № 528.

Статистична вартість товарів

З метою забезпечення порівнянності даних статистики міжнародної торгівлі товарами статистична вартість товарів визначається:

- для експортованих товарів – у цінах ФОБ - для імпортованих товарів – у цінах СІФ.

Вартість у цінах ФОБ включає вартість товарів і вартість послуг по доставці товарів до кордону країни-експортера. Вартість у цінах СІФ включає вартість товарів, вартість послуг по доставці товарів до кордону країни-експортера і вартість послуг по доставці товарів від кордону країни-експортера до кордону країни-імпортера.

Види умов постачання товарів, що застосовуються при формуванні статистики зовнішньої торгівлі України, визначаються відповідно до Міжнародних правил тлумачення торгових термінів "ІНКОТЕРМС" (2010), що застосовуються в Україні.

При заповненні вантажних митних декларацій оцінка товарів за їх вартістю проводиться у національній валюті України. Перерахунок у долари США здійснюється за офіційним курсом, встановленим Національним банком України, на дату оформлення вантажної митної декларації. За даними статистичних спостережень перерахунок вартості товарів у долари США здійснюється на основі середньомісячного та середньоквартального офіційних курсів валют, встановлених Національним банком України.

Кількісний облік товарів

Кількісний облік товарів проводиться на основі ваги "нетто", у кілограмах. У необхідних випадках для збору та обробки статистичних даних ведеться також облік товарів по кількості, вираженій у додаткових одиницях виміру (штуки, літри, кубічні метри та ін.). Ці одиниці виміру вказуються у відповідній графі УКТЗЕД "Додаткова одиниця виміру".

Країни-партнери

У статистиці зовнішньої торгівлі товарами України країнами-партнерами вважаються: при експорті – країна призначення товару;

при імпорті – країна походження товару.

Облік експорту товарів ведеться по торгуючій країні, якщо на момент вивозу товару країна призначення невідома.

Облік імпорту товарів ведеться по країні відправлення:

- для товарів, у момент постачання яких країна походження невідома;

- для реімпортних товарів; - для товарів, включених до групи 97 УКТЗЕД (твори мистецтва, предмети колекціонування та антикваріат);

- для товарів, що надійшли як гуманітарна допомога.

Країною призначення є остання країна, до якої (наскільки це відомо на момент вивозу) повинні бути доставлені товари, незалежно від того, до якої країни вони були відправлені спочатку, і були вони чи ні предметом будь-яких комерційних чи інших операцій, що змінюють їх юридичний статус.

Торгуюча країна при експорті – країна, у якій зареєстрована чи постійно проживає особа, що виступає контрагентом вітчизняної особи при здійсненні ним зовнішньоекономічної угоди.

Країна походження товару – країна, у якій товар був повністю вироблений або достатньо перероблений відповідно до критеріїв або порядку, визначеному Митним кодексом України. При цьому під країною походження товару можуть розумітися група країн, митні союзи країн, регіон або частина країни, якщо є необхідність їхнього виділення для цілей визначення походження товару.

II. ЕКСПОРТ І ІМПОРТ ПОСЛУГ

Формування даних статистики зовнішньої торгівлі послугами здійснюється на основі "Методологічних положень зі статистики зовнішньої торгівлі послугами", затверджених наказом Держстату України від 08.02.2013 №43.

Вартість експорту послуг – вартість окремого виду послуги, наданої українським суб'єктом зовнішньоекономічної діяльності іноземному суб'єкту господарської діяльності як на території України, так і за її межами згідно з договорами (контрактами) або в усній формі договору.

Вартість імпорту послуг – вартість окремого виду послуги, наданої українському суб'єкту зовнішньоекономічної діяльності іноземним суб'єктом господарської діяльності як на території України, так і за її межами згідно з договорами (контрактами) або в усній формі договору.

Зовнішньоекономічні послуги є товаром, що не проходить митного контролю і на який не оформлюється вантажна митна декларація. Послуги не приймають форму матеріальних об'єктів, на які розповсюджуються права власності. Реалізація послуг та їх виробництво не відокремлені один від одного. Головним у торгівлі послугами є те, що повинна відбутись операція купівлі-продажу, яка охоплює діяльність суб'єктів господарської діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності (резидентів та нерезидентів), побудована на взаємовідносинах між ними.

Моментом здійснення процедури експорту (імпорту) послуг та відповідно їх обліку вважається дата їх фактичного надання або одержання на основі принципу нарахування (за виписаними рахунками). Найчастіше, як правило, дата реєстрації таких операцій збігається з часом виробництва послуг.

Резиденти – юридичні особи та їх відокремлені особи, які утворені та провадять свою діяльність відповідно до законодавства України з місцезнаходженням як на її території, так і за її межами; дипломатичні представництва, консульські установи та інші офіційні представництва України за кордоном, які мають дипломатичні привілеї та імунітет; фізична особа-резидент – фізична особа, яка має місце проживання в Україні.

Нерезиденти – іноземні компанії, організації, утворені відповідно до законодавства інших держав, їх зареєстровані (акредитовані або легалізовані) відповідно до законодавства України філії, представництва та інші відокремлені підрозділи з місцезнаходженням на території України; дипломатичні представництва, консульські установи та інші офіційні представництва інших держав і міжнародних організацій в Україні; фізичні особи, які не є резидентами України. Як правило, іноземними підприємствами (нерезидентами) вважаються ті підприємства, які платять податки від діяльності на користь іноземної держави.

Питома вага окремої компоненти – результат, одержаний при діленні величини окремої компоненти на величину загального обсягу всіх компонент.

Сальдо зовнішньої торгівлі послугами – різниця між фінансовими надходженнями (як оплата за надані послуги українськими резидентами) й витратами (як оплата за отримані українськими резидентами від нерезидентів послуги) за певний проміжок часу. Перевищення обсягу надходжень фінансів свідчить про позитивне сальдо, перевищення обсягу витрат – про негативне.

Організація і проведення державного статистичного спостереження щодо зовнішньої торгівлі послугами

Державне статистичне спостереження щодо зовнішньої торгівлі послугами здійснюється за формою № 9-ЗЕЗ (квартальна) "Звіт про експорт (імпорт) послуг", яка містить інформацію, зазначену у відповідних документах управлінського та бухгалтерського обліку (договорах-контрактах між підприємствами партнерами, які здійснюють зовнішньоекономічну діяльність послугами; актах здачі-приймання робіт; банківських валютних рахунках, платіжних вимогах-дорученнях на виконання або одержання послуг; авансових звітах на відрядження; оборотно-сальдових відомостях).

Державне статистичне спостереження за формою № 9-ЗЕЗ (квартальна) здійснюється на суцільній основі із квартальною періодичністю. Інформація формується за даними підприємств-юридичних осіб та відокремлених підрозділів юридичних осіб, незалежно від розміру, та організаційно-правової форми господарювання, постійних представництв нерезидентів в Україні,

які здійснювали експортно-імпорتنі операції послугами, центральних та місцевих органів виконавчої влади, всіх головних розпорядників державного та місцевого бюджетів.

Формування даних про експорт-імпорт послуг здійснюється на основі результатів зазначеного державного статистичного спостереження та адміністративних даних Міністерства економічного розвитку і торгівлі, Міністерства закордонних справ, Державної прикордонної служби, Державної служби з питань регуляторної політики та підприємництва, Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства, Міністерства інфраструктури, Національного банку.

Метою проведення державного статистичного спостереження щодо зовнішньої торгівлі послугами є отримання статистичної інформації про обсяги експорту-імпорту послуг за видами послуг, країнами світу, а також визначення питомої ваги окремих країн, регіонів, видів послуг у загальному обсязі зовнішньої торгівлі в країні та темпів зростання (зниження) обсягів зовнішньої торгівлі послугами в динаміці.

Основні принципи організації державного статистичного спостереження щодо зовнішньої торгівлі послугами базуються на єдиних методологічних підходах, що забезпечує співставну динаміку інформації про обсяги експорту-імпорту послуг в Україні. У показниках державного статистичного спостереження враховано міжнародні вимоги до статистичної інформації щодо зовнішньої торгівлі послугами, зокрема керівництва зі статистики міжнародної торгівлі послугами (ООН, ЄС, МВФ, ОЕСР, СОТ, Конфедерація ООН з торгівлі та розвитку) та Керівництва зі складання платіжного балансу (МВФ).

Результатом проведення державного статистичного спостереження щодо зовнішньої торгівлі послугами є первинна й узагальнена інформація, яка використовується для відстеження обсягів та динаміки експорту-імпорту за географічною структурою та структурою видів послуг з метою одержання всебічної та вичерпної статичної інформації про зовнішню торгівлю послугами для складання зовнішньоторговельного та платіжного балансів України, а також оцінки розвитку економічних взаємовідносин України з іншими країнами світу.

Національні класифікації, що використовуються при проведенні державного статистичного спостереження:

КВЕД – Класифікація видів економічної діяльності;

КОПФГ – Класифікація організаційно-правових форм господарювання;

КОАТУУ – Класифікація об'єктів адміністративно-територіального устрою України;

КПЗЕД – Класифікація послуг зовнішньоекономічної діяльності (діяла протягом 1997– 2012рр.);

КЗЕП – Класифікація зовнішньоекономічних послуг (Наказ Держстату від 27.02.2013р. №69);

ККС – Класифікація країн світу (Наказ Держстату від 30.12.2013р. №426);

КВ – Класифікація валют (Наказ Держкомстату від 22.07.2010р. №528).

Способи поставки послуг

Послуги у зовнішній торгівлі охоплюють гетерогенний спектр нематеріальних продуктів та видів діяльності, що важко відокремлюються від товарів, з якими вони пов'язані в тій чи іншій мірі. Реалізація послуг та їх виробництво невіддільні один від одного. Послуги характеризуються як послуги змінення та послуги маржі.

• Спосіб 1. Транскордонне надання. Постачальник і споживач залишаються на території своїх відповідних країн. Послуга поставляється “з території одного члена на територію будь-якого іншого члена”. Цей спосіб подібний до торгівлі товарами, коли продукт поставляється через національний кордон, а споживач і постачальник залишаються на території своїх країн. Наприклад, юридична фірма може надавати клієнту юридичні консультації по телефону, лікар може ставити діагноз пацієнту електронною поштою або постачальник фінансових послуг може надавати транскордонно

послуги з управління портфелем активів або брокерські послуги. В Україні за способом 1 надаються транспортні послуги та послуги зі страхування.

• Спосіб 2. Споживання за кордоном. Споживач споживає ту або іншу послугу за межами своєї країни. Послуга поставляється “на території одного члена споживачеві послуг будь-якого іншого члена”, це означає, що або споживач, або його майно перебувають за кордоном. Типовими прикладами в цьому плані є туристська діяльність, така як відвідування музеїв і театрів, виїзд за кордон для лікування або вивчення іноземних мов. Сюди також відносяться послуги з ремонту суден за кордоном, коли за кордон переміщується або там знаходиться тільки майно споживача. В Україні за способом 2 надаються послуги з подорожей та державні та урядові послуги.

• Спосіб 3. Комерційна присутність. Постачальники послуг створюють (або купують) філію, відділення або комерційне представництво на території іншої країни, через які вони надають свої послуги. Комерційна присутність на іноземному ринку охоплює не тільки юридичних осіб у суворому юридичному сенсі, але й інших юридичних суб'єктів, що мають деякі загальні ознаки, такі як представництва та відділення. Наприклад, фінансові послуги, надані відділенням або філією іноземного банку, послуги з лікування, надані лікарнею, або послуги з освіти, надані закладом, що знаходиться в іноземній власності. В Україні більшість послуг зовнішньоекономічної діяльності надається саме способом комерційної присутності. Комерційна присутність тісно пов'язана з метою іноземних постачальників послуг, що стосується отримання довгострокового інтересу на економічній території іншої країни для надання послуг споживачам на цій або інших територіях. Уважається, що з такими випадками асоціюються потоки прямих інвестицій.

• Спосіб 4. Присутність фізичних осіб. Фізична особа (або сам постачальник послуги, якщо він / вона є самозайнятим робітником, або його / її найманий працівник) присутній за кордоном для надання послуги. Спосіб присутності фізичних осіб використовується, коли будь-яка окрема особа тимчасово присутня на території країни, яка не є його рідною країною, для надання комерційної послуги.

Спосіб 4 охоплює таких осіб:

- постачальників контрактних послуг, будь то наймані працівники іноземного постачальника послуг або самостійно зайняті робітники;
- співробітників, відряджених у рамках внутрішньокорпоративного службового переведення, та іноземних працівників, безпосередньо найнятих створеними за кордоном компаніями;
- продавців послуг, що в'їжджають на територію країни, що їх приймає, для встановлення договірних відносин у рамках контракту на надання послуг, або осіб, відповідальних за встановлення комерційної присутності.

В Україні за способом 4 надаються послуги у сфері телекомунікацій, комп'ютерні та інформаційні послуги, що надаються споживачеві або найманим працівником іноземної комп'ютерної компанії, або самостійно зайнятим консультантом по комп'ютерах у рамках контракту про надання послуг. Як приклад можна вказати програміста, тимчасово направлено на роботу за кордон у філію своєї компанії-роботодавця (внутрішньокорпоративний службовий переведення), сантехніка, найнятого в країні, що його приймає, для роботи на будівельному об'єкті, збирача фруктів, найнятого агенцією з працевлаштування для тимчасової роботи за кордоном, незалежного архітектора, який здійснює авторський нагляд за реалізацією будівельного проекту за кордоном.

Категорії, за якими проводиться державне статистичне спостереження щодо зовнішньої торгівлі послугами

За результатами статистичного спостереження щодо зовнішніх послуг розраховуються показники з експортно-імпортних операцій послугами України з країнами світу за всіма видами послуг згідно з Класифікацією зовнішньоекономічних послуг.

Основними видами зовнішньоекономічних послуг є:

01. Послуги з переробки матеріальних ресурсів.
02. Послуги з ремонту та технічного обслуговування, що не віднесені до інших категорій.
03. Транспортні послуги.
04. Послуги з подорожей.
05. Послуги з будівництва.
06. Послуги зі страхування.
07. Послуги пов'язані з фінансовою діяльністю.
08. Роялті та інші послуги, пов'язані з використанням інтелектуальної власності.
09. Послуги у сфері телекомунікації, комп'ютерні та інформаційні послуги.
10. Ділові послуги.
11. Послуги приватним особам, культурні та рекреаційні послуги.
12. Державні та урядові послуги.